שבילי פנחס

"וישתחו ישראל על ראש המיטה"

השכינה למעלה מראשותיו של חולה כדי לתקן הפגם באות יו"ד בגימטריא עש"ר שנהפכו לצירוף ער"ש דו"י

בפרשתנו פרשת ויחי דבר בעתו מה טוב להתבונן במקרא שכתוב אצל יעקב אבינו (בראשית מז-לא): **"וישתחו ישראל על ראש המיטה"**. ופירש רש"י: **"על ראש המיטה, הפך עצמו לצד השכינה, מכאן אמרו שהשכינה למעלה מראשותיו של חולה"**.

ויש להעיר כי ברש"י כאן מבואר, כי דבר זה שהשכינה שורה למעלה מראשו של חולה, למדו מיעקב אבינו שהשתחווה על ראש המיטה שהשכינה שורה שם. ואילו בגמרא (שבת יב:) מבואר שלמדו דבר זה ממקרא שכתוב (תהלים מא-ד): **"ה' יסעדנו על ערש דוי"**, וכך שנינו שם:

"מנין ששכינה סועד את החולה, שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי. תניא נמי הכי הנכנס לבקר את החולה, לא ישב לא על גבי מיטה ולא על גבי כסא, אלא מתעטף ויושב לפניו [רש"י: "מאימת שכינה כאדם היושב באימה ואין פונה לצדדין"], **מפני ששכינה למעלה מראשותיו של חולה, שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי"**.

וצריך ביאור איך למדו חכמינו ז"ל ממה שכתוב: **"ה' יסעדנו על ערש דוי"**, שהשכינה שורה למעלה מראשו של חולה, שהרי יתכן שהשכינה עומדת לרגליו או במקום אחר בגוף. זאת ועוד צריך ביאור, מהו הענין שהשכינה עומדת דוקא למעלה מראשותיו של חולה כדי לסעוד אותו בעת חוליו.

בדרך הפשט יתכן לבאר הענין בזה, על פי מה שכתוב אצל ישמעאל (בראשית כא-יז): **"כי שמע אלקים אל קול הנער באשר הוא שם"**. ופירש רש"י בשם המדרש: **"מכאן שיפה תפלת החולה מתפלת אחרים עליו והיא קודמת להתקבל"**. והביאור בזה על דרך שאמר דוד המלך (תהלים לד-יט): **"קרוב ה' לנשברי לב ואת דכאי רוח יושיע"**. וכן אמר עוד (שם נא-יז): **"זבחי אלקים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה"**. לכן תפלתו של החולה היוצאת מלב נשבר ונדכה מתקבלת קודם לשאר התפלות.

מעתה יש לומר כי מטעם זה השכינה למעלה מראשותיו של חולה, כדי להיות קרוב לפיו של החולה לשמוע ולקבל את התפלות היוצאות מלבבו הנשבר, וזהו שאמר דוד המלך: **"קרוב ה' לנשברי לב"** - שעומד קרוב אצל ראשו של החולה, כדי לקבל את התפלות היוצאות מפיו בלב נשבר. אולם עדיין נשאר לנו לבאר מנין למדו חכמינו ז"ל שהשכינה עומדת למעלה מראשותיו של חולה ממה שכתוב: **"ה' יסעדנו על ערש דוי"**, שהרי שם לא נזכר כלל מקום עמידתה.

הגילוי הנפלא של רבינו האריז"ל בפסוק: "ה' יסעדנו על ערש דוי"

רחש לבי דבר טוב לבאר דברי חכמים וחידותם, על פי הקדמה יקרה מאירת עינים ממשנתו הטהורה של רבינו האריז"ל ב"שער הפסוקים", אשר דיבר בקדשו לפרש הכתוב (תהלים מא-ד): **"ה' יסעדנו על ערש דוי, כל משכבו הפכת בחוליו"**. ונתייגעו המפרשים לבאר מהו הקשר בין הרישא של הכתוב: **"ה' יסעדנו על ערש דוי"**, ובין סיומו: **"כל משכבו הפכת בחוליו"**, שהרי אם הקב"ה סועד את החולה, לשם מה הוא הופך את משכבו בחוליו.

וביאר רבינו האריז"ל הענין בזה על פי יסוד גדול, כי שורש החיות של כל נברא הוא מהאות י' של השם **הוי"ה** ברוך הוא, והענין בזה כי האות י' מהשם היא רמז על **"חכמה"**, כמבואר בזוהר הקדוש (פרשת פנחס רלב.): **"י' חכמה"**. וכן ייסד המקובל האלקי רבי שמעון לביא זצ"ל בשיר "בר יוחאי" (בית השמיני): **"בר יוחאי יוד חכמה קדומה"**.

והנה חכמה היא מקור החיים כמו שכתוב (קהלת ז-יב): **"החכמה תחיה בעליה"**, וכאשר החכמה מסתלקת הרי זה גורם למיתה, כמו שכתוב (איוב ד-כא): **"ימותו ולא בחכמה"**. מזה נשכיל להבין כי האות י' שבשם שהיא חכמה היא מקור החיים. וזהו שאנו אומרים בתפלת שחרית (ברכת יוצר אור): **"מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית"**, כי החיות של כל הבריאה נמשכת מהחכמה העליונה שהיא אות י'.

לפי זה מבאר האריז"ל כי כשאדם חולה, הרי זה סימן שיש פגם במקור החיים, שהיא חכמה אות **יו"ד** משם הוי"ה שמספרה **עש"ר**, ועל ידי הפגם נהפך מספר **עש"ר** לצירוף **ער"ש** ואות **יו"ד** נהפכת לצירוף **דו"י**, ואז הוא שוכב על מיטת חוליו שהיא **ער"ש דו"י**, והתיקון לזה הוא להמשיך לחולה מזון חדש מחכמה אות **יו"ד** שמספרה **עש"ר**, כדי להחזיר צירוף **ער"ש** לצירוף **עש"ר** וצירוף **דו"י** לצירוף **יו"ד**.

הנה כי כן זהו פירוש הכתוב: **"ה' יסעדנו על ערש דוי"**, הקב"ה סועד את החולה שנהפך אצלו הצירוף **יו"ד עש"ר** לצירוף **ער"ש דו"י**, להמשיך לו מזון חדש מחכמה אות **יו"ד עש"ר**, ועל ידי זה **"כל משכבו הפכת בחוליו"**, שמהפך הקב"ה הצירוף של **ער"ש דו"י** לצירוף **עש"ר יו"ד**, ועל ידי זה הוא מתרפא בבחינת: **"החכמה תחיה את בעליה"**. והנה הם דבריו המאירים של רבינו האריז"ל:

"ה' יסעדנו על ערש דוי כל משכבו הפכת בחוליו. הנה ענין החולה הוא, לסיבת שאור החכמה הנקרא חיים, כמו שאמר הכתוב (קהלת ז-יב) **והחכמה תחיה בעליה, נסתלקה ממנו. והנה החכמה היא יו"ד שבשם כנודע, וכשהוא מסתלק מן האדם נעשית לו דו"י שהוא הפוך יו"ד, כי נהפכה מרחמים לדין, ועל כן נפל בחולי. גם יו"ד במספרה עש"ר, וגם היא נהפכה ונעשית ער"ש, להורות על המטה ששוכב עליה בחוליו.**

ולכן כדי שיתרפא, צריך שהקב"ה יסעדנו על ער"ש דו"י שלו, שבא לו מחמת חסרון שפע החכמה, וכאשר יסעדנו וימשיך לו מזון מן החכמה, כנזכר בזוהר בפרשת בשלח (דף סב.) **כי מזון החולה נמשך מן החכמה, ואז כל משכבו שהם הער"ש והדו"י הנזכר נהפכים לו בחוליו לטוב, ונעשית עש"ר ויו"ד ועל ידי כך מתרפא".**

וזהו המקור למה שכתב ב"משנת חסדים" (מסכת גמילות חסדים פרק א משנה ז) במצות ביקור חולים: **"לפיכך יכוין המבקר אותו, שהקב"ה יסעדנו על ער"ש דו"י, ושיהפוך כל משכבו בחוליו, בהפוך הדין של ער"ש דו"י, שהוא עש"ר יו"ד מהופך לרחמים, שהוא עש"ר יו"ד כסדרו".**

התורה שיצאה מחכמה העליונה היא מקור החיים

כעבדא קמיה מאריה אחיזנא בשולי גלימתו של רבינו האריז"ל לבאר דבריו הקדושים בדרך עבודה השוה לכל נפש, על פי מה שפתח הקב"ה את התורה (בראשית א-א): **"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ"**, ומפרש במדרש הכוונה בזה (ב"ר א-א):

"התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה. בנוהג שבעולם מלך בשר ודם בונה פלטין, אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא מדעת אומן, והאומן אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא דיפתראות ופינקסאות יש לו, לדעת היאך הוא עושה חדרים, היאך הוא עושה פשפשין. כך היה הקב"ה מביט בתורה וברא את העולם, והתורה אמרה בראשית ברא אלקים, ואין ראשית אלא תורה, היאך מה דאת אמר (משלי ח-כב) **ה' קנני ראשית דרכו".**

נמצינו למדים מזה פירוש הכתוב: **"בראשית"**, עם התורה שנקראת ראשית, **"ברא אלקים את השמים ואת הארץ"**. וכן מבואר בזוהר הקדוש (פרשת תרומה קסא.): **"זכאין אינון כל אינון דמשתדלי באורייתא, בגין דכד ברא קודשא בריך הוא עלמא אסתכל בה באורייתא וברא עלמא"**. פירוש: **"אשרי כל אלו העוסקים בתורה, לפי שכשברא הקב"ה את העולם, הסתכל בתורה וברא את העולם"**. הרי לנו דברים ברורים כי התורה היא מקור החיים של כל הבריאה.

לפי זה נשכיל להבין מה שדרשו בגמרא (שבת פח.): **"מאי דכתיב** (בראשית א-לא) **ויהי ערב ויהי בוקר יום השישי, ה"א יתירה למה לי, מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית ואמר להם, אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו"**. כי אם אין ישראל עוסקים בתורה בכל יום, אי אפשר לחדש את החיות של העולם שנברא על ידי התורה והכל חוזר לתוהו ובוהו.

וזהו שתיקנו לומר בברכת קריאת שמע בתפלת ערבית (אהבת עולם): **"כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה"**. מבואר מזה כי התורה היא מקור חיינו, כמו שכתוב (משלי ג-טז): **"אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד"**. וכן אנו אומרים בברכה אחרונה על התורה: **"אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו"**.

נקדים עוד מה שמבואר בזוהר הקדוש (פרשת יתרו פה.): **"אורייתא מחכמה דלעילא נפקת"**, פירוש, התורה יצאה מהחכמה העליונה, דהיינו שצמצם הקב"ה את חכמתו שאין לה סוף במדת החכמה, כדי לתת משם את חכמת התורה לישראל. וזהו שתרגם בתרגום ירושלמי: **"בראשית ברא אלקים, בחוכמא ברא ה'"**, כי הקב"ה ברא את העולם עם התורה שיצאה מהחכמה העליונה, ולכן בשעת מתן תורה השמיע הקב"ה לישראל את עשרת הדברות שהם שורש התורה בבחינת אות **יו"ד**.

מעתה יפתח לנו פתח להבין דברי האריז"ל, כי מקור החיות של איש ישראל היא מחכמה בבחינת: **"החכמה תחיה את בעליה"**, והכוונה בזה על חכמת התורה שהיא מקור החיים של כל הבריאה, ומאחר שכבר נתבאר כי האות **י'** משם **הוי"ה** היא חכמה, הרי לנו דברים ברורים כי מקור החיות של האדם הוא מהאות **יו"ד** בגימטריא **עש"ר**.

והנה שנינו בגמרא (יומא עב:): **"אמר רבי יהושע בן לוי, מאי דכתיב** (דברים ד-מד) **וזאת התורה אשר שם משה, זכה נעשית לו סם חיים, לא זכה נעשית לו סם מיתה"**. ולפי דברי האריז"ל הכוונה בזה, כי אם אדם זוכה לקיים מצוות התורה כראוי נעשית לו **"סם חיים"**, להמשיך לו חיים מן האות **יו"ד** שהיא חכמה שהתורה יצאת משם, אבל אם לא זכה שאינו מקיים מצוות התורה נעשית לו **"סם מיתה"**, כי במקום המשכת חיים מחכמה שהיא **יו"ד עש"ר**, מתהפך אצלו הצירוף לבחינת **ער"ש דו"י**.

אריז"ל: שורש החיות של כל הבריאה הוא מחכמה כמו שכתוב: "החכמה תחיה את בעליה"

חכמה היא האות יו"ד מהשם הוי"ה שהיא מקור החיים כנזכר בשיר "בר יוחאי" "יוד חכמה קדומה"

כאשר האדם פוגם בחכמה אות י' הוא נעשה חולה, וזה גורם ח"ו למיתה כמו שכתוב: "ימותו ולא בחכמה"

על ידי הפגם בחכמה שהיא אות יו"ד בגימטריא עש"ר נהפך הצירוף של יו"ד עש"ר לצירוף הדין ער"ש דו"י

שמחתי למצוא מקור ברור לביאור זה בזוהר הקדוש (פרשת משפטים קכא.), שמבאר בדרך רמז מה ששנינו בגמרא (ראש השנה טו:) כי בפירות האילן הולכים לענין מעשר אחר החנטה, ומבאר הזוהר הרמז בזה: **"וּבְגִין דָּא בְּאִילָן דְּאִיהוּ עֵץ הַחַיִּים בְּאוֹרַיְיתָא, בְּאִלֵּין דְּמִשְׁתַּדְּלִין בָּהּ אָזְלִין בָּתַר חֲנָטָה, וּמַעֲשְׂרִין לֵיהּ דְּשַׁרְיָא יו"ד עֲלַיְיהוּ, דְּאִיהִי חָכְמָ"ה"**. פירוש, ומשום זה באילן שהוא עץ החיים בתורה, באלו המשתדלים לעסוק בה הולכים אחר חנטה, ומעשרים אותו באות **יו"ד** שהיא **חכמ"ה** השורה עליהם, הרי מבואר כי העוסק בתורה זוכה להמשיך את עץ החיים מהאות **יו"ד** שהיא חכמה.

הנה כי כן מכל האמור נשכיל להבין, כי התיקון האמיתי לחולה שנהפך לו בחוליו הצירוף **יו"ד עש"ר** לצירוף **ער"ש דו"י**, שיעסוק בתורה שיצאה מהחכמה העליונה, ועל ידי זה יחזור הצירוף לסדר הראוי **יו"ד עש"ר**, וזהו ששנינו בגמרא (עירובין נד.): **"חש בראשו יעסוק בתורה... חש בגרונו יעסוק בתורה... חש במעיו יעסוק בתורה... חש בעצמותיו יעסוק בתורה... חש בכל גופו יעסוק בתורה, שנאמר** (משלי ד-כב) **ולכל בשרו מרפא".**

"כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו" קומת האדם היא בצורת השם הוי"ה

בדרך זו במסילה נעלה לבאר הטעם שהשכינה למעלה מראשותיו של אדם, על פי המבואר בזוהר הקדוש (פרשת בא מב.) פירוש הכתוב (ישעיה מג-ז): **"כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו"**. כי אין לך נברא שלא נרשם בצורת גופו השם הוי"ה ברוך הוא באופן זה: **ראש** האדם שהוא עגול הוא בצורת אות **י'**, **ה' אצבעות** יד ימין כנגד **ה'** ראשונה, צורת **הגוף** ביושר הוא כנגד אות **ו'**, **ה' אצבעות** יד שמאל כנגד **ה'** שניה, כדי שיזכור תמיד שהקב"ה בראו, ובלשון קדשו:

זוהר הקדוש: הקב"ה ברא קומת האדם בצורת השם הוי"ה
הראש הוא אות י', הגוף אות ו', ואצבעות הידים ב' ההי"ן

רבינו האריז"ל: "ה' יסעדנו על ערש דוי", הקב"ה מסייע לחולה
להפוך הצירוף של ער"ש דו"י לצירוף של יו"ד עש"ר

"שכינה למעלה מראשותיו של חולה",
כדי לסייע לחולה לתקן את הראש שהוא כנגד אות י' שנפגמה

שורש הרפואה לכל המחלות הוא לעסוק בתורה
כי אורייתא מחכמה עליונה נפקת שהיא שורש החיים

"ולית בריאה דלא אתרשים בהאי שמא, בגין לאשתמודעא למאן דברא ליה, והאי יו"ד איהו דיוקנא דרישא דכל בריין, ה' ה' דיוקנא דה' אצבען דימינא וה' דשמאלא, ו' דיוקנא דגופא". פירוש: **"ואין בריאה שלא נרשם באותו שם, כדי להודיע מי שברא אותו, ואותו יו"ד הוא צורת הראש של כל הבריות, ה' ה' צורת ה' אצבעות של ימין וה' של שמאל, ו' הוא צורת הגוף".**

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין הטעם שהשכינה עומדת דוקא למעלה מראשותיו של חולה, כי היות שהפגם של החולה הוא באות **יו"ד** מהשם **הוי"ה** שהיא כנגד ראש האדם, לכן בשעה שהחולה מוטל בכאביו על **ער"ש דו"י**, בעקבות הפגם באות **יו"ד** שמספרה **עש"ר** שנהפכו לצירוף **ער"ש דו"י**, לכן השכינה עומדת למעלה מראשו של החולה שהוא כנגד האות **יו"ד**, לחדש לו השפע מחכמה שהיא אות **יו"ד עש"ר**.

הנה כי כן נפלא להבין בזה מה עמקו דברי חכמינו ז"ל שדרשו אומר: **"הנכנס לבקר את החולה, לא ישב לא על גבי מיטה ולא על גבי כסא, אלא מתעטף ויושב לפניו, מפני ששכינה למעלה מראשותיו של חולה, שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי"**, ושאלנו איך הוכיחו מכתוב זה שהשכינה עומדת דוקא למעלה מראשו.

אולם לפי דברי האריז"ל יש לומר הביאור על כך, שלמדו כן מהכתוב: **"ה' יסעדנו על ערש דוי"**, שהקב"ה סועד את החולה לתקן את הפגם באות **יו"ד עש"ר** שנהפך לצירוף **ער"ש דו"י**, ומזה הרי מוכח שהשכינה עומדת דוקא למעלה מראשו שהוא כנגד האות **יו"ד** שנהפכה בחוליו, כדי לתקנה ולהחזירה בבחינת **"כל משכבו הפכת בחוליו"**.

הנה מה טוב לרמז ענין זה בדברי הנביא (ישעיה א-ה): **"על מה תוכו עוד תוסיפו סרה, כל ראש לחלי וכל לבב דוי"**. בכך רצה הנביא ללמדנו: **"על מה תוכו עוד תוסיפו סרה"**, מהו השורש והסיבה לכל המחלות, **"כל ראש לחלי"**, כי היות שהראש שהוא כנגד האות **י'** נעשה חולה, ונתהפכה האות **יו"ד** לצירוף **דו"י**, זהו הגורם, **"וכל לבב דוי"**, שנעשה צירוף **דו"י**, והתיקון על כך הוא לעסוק בתורה שיצאה מחכמה שהיא **יו"ד**, ולהחזיר על ידי זה את הצירוף **דו"י** לצירוף **יו"ד**.

ויש להוסיף תבלין לבאר בזה הטעם שלמדנו דבר זה ממה שכתוב אצל יעקב אבינו: **"וישתחו ישראל על ראש המיטה"**, על פי מה ששנינו במשנה (אבות פ"א מ"ב): **"על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים"**. ומפרש בזוהר הקדוש (פרשת ויצא קמו:) כי שלושת האבות הם כנגד ג' עמודים אלו: **"התורה דא יעקב, העבודה דא יצחק, גמילות חסדים דא אברהם"**. לכן זכה יעקב אבינו בהיותו עמוד התורה שהשכינה עמדה למעלה מראשו להביא לו רפואה, ומטעם זה שנינו בגמרא (תענית ה:): **"יעקב אבינו לא מת"**, כי זכה לרפואה.

"הניח ראשו בין ברכיו וביקש עליו רחמים"

כדרכה של תורה הנדרשת בשבעים פנים, דבר בעתו מה טוב להעלות על שלחן מלכים לאוהבי תורת הרמז ביאור חדש בדברי חכמינו ז"ל: **"ששכינה למעלה מראשותיו של חולה, שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי"**, וקשה איך למדו מפסוק זה שהשכינה עומדת דוקא למעלה מראשו ולא בשאר מקומות שבגוף. נקדים מה ששנינו בגמרא (ברכות לד:):

"מעשה ברבי חנינא בן דוסא שהלך ללמוד תורה אצל רבי יוחנן בן זכאי, וחלה בנו של רבי יוחנן בן זכאי, אמר לו חנינא בני בקש עליו רחמים ויחיה, הניח ראשו בין ברכיו וביקש עליו רחמים וחיה. אמר רבי יוחנן בן זכאי, אלמלי הטיח בן זכאי את ראשו בין ברכיו כל היום כולו לא היו משגיחים עליו. אמרה לו אשתו, וכי חנינא גדול ממך, אמר לה לאו, אלא הוא דומה כעבד לפני המלך, ואני דומה כשר לפני המלך".

וביאר הגר"א בפירושו על המגילה (אסתר א-ג) מה שאמר רבי יוחנן בן זכאי כי רבי חנינא בן דוסא: **"דומה כעבד לפני המלך, ואני דומה כשר לפני המלך"**, בלשון קדשו:

"ששר הוא המושל בתורה, והעבד הוא העוסק תמיד ביחודים ובתפילות, והם החסידים הראשונים שהיו מתפללים בכוונה גדולה. וזהו שאמרה כלום חנינא גדול ממך בתורה, ועל זה השיב לה לאו, אלא שאני דומה כשר, שאני בקי בכל חדרי תורה יותר ממנו. אך הוא כעבד לפני המלך, שיכול לבוא בכל עת והמלך עושה לו בקשתו".

ונראה לבאר דבריו הקדושים בענין כוחו של רבי חנינא בן דוסא, שהוא בבחינת עבד: **"העוסק תמיד ביחודים ובתפילות"**, בהקדם לבאר הפעולה שעשה בשעת התפלה: **"הניח ראשו בין ברכיו"**. והנה פעולה זו מצינו כבר אצל אליהו הנביא כשהתפלל על הגשמים (מלכים א יח-מב): **"ואליהו עלה אל ראש הכרמל ויגהר ארצה וישם פניו בין ברכיו"**.

וכן מצינו בגמרא (ע"ז יז.) אצל אלעזר בן דורדיא שהיה חוטא גדול ורצה לעשות תשובה, הלך לשמים וארץ, חמה ולבנה, כוכבים ומזלות, שיבקשו עליו רחמים, וכולם דחו אותו: **"אמר אין הדבר תלוי אלא בי, הניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה עד שיצתה נשמתו, יצתה בת קול ואמרה, רבי אלעזר בן דורדיא מזומן לחיי העולם הבא"**. וצריך להבין מהו ענין הנחת הראש בין הברכיים בשעת התפלה.

ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שמבואר בספרים הקדושים, ומקור הדבר ב"פרי עץ חיים" (שער הפורים), כי כאשר הצירוף של השם **הוי"ה** הוא ביושר הרי הוא משפיע רחמים גמורים, לכן רמוז צירוף זה בראשי תיבות הכתוב (תהלים צו-יא): **י'שמחו ה'שמים ו'תגל ה'ארץ**, כי כשהצירוף הוא ביושר שמחים העליונים בשמים והתחתונים בארץ על המשכת הרחמים, אבל כשהצירוף הוא מהופך **הוה"י** הרי זה מורה שהרחמים נהפכו למדת הדין.

נקדים עוד מה שנינו בגמרא (סוכה יד.): **"למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר, מה עתר זה מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום, אף תפלתם של צדיקים מהפכת דעתו של הקב"ה ממדת אכזריות למדת הרחמים"**. ולפי המבואר

הכוונה בזה, כי על ידי התפלה הם מהפכים הצירוף **הוה"י** שהוא דין לצירוף השם ביושר, שהוא רחמים כמו שנרמז בראשי תיבות **י'שמחו ה'שמים ו'תגל ה'ארץ**.

אמנם כלל גדול הוא שצריך לעשות איזה פועל דמיון למטה כדי לעורר הענין למעלה, כמו שכתב הרמב"ן (בראשית יב-ו) כי כדי להמשיך ישועה צריך לעשות איזה פועל דמיון לכך:

"ודע כי כל גזירת עירין כאשר תצא מכח הגזירה אל פועל דמיון תהיה הגזירה מתקיימת על כל פנים, ולכן יעשו הנביאים מעשה בנבואות". וכן כתב ה"ספורנו" (במדבר כ-ח): **"הניסים יעשהו האל יתברך על ידי עבדיו עם הקדמת איזו תנועה מסודרת מאתו, כענין השליכהו ארצה, הרם את מטך, והכית בצור".**

"הניח ראשו בין ברכיו" לרמז על הצירוף של דין

בדרך זו במסילה נעלה לבאר הטעם שהניח רבי חנינא בן דוסא את ראשו בין ברכיו כדי להתפלל על החולה, על פי מה שכבר הבאנו בשם הזוהר הקדוש פירוש הכתוב: **"כל הנקרא בשמי"**, שהקב"ה ברא את קומת האדם בצורת השם **הוי"ה**, והנה כאשר נתבונן נראה כי כשהאדם עומד ישר בגוף זקוף, רמוז בו הצירוף של השם **הוי"ה** ביושר, כי הראש שהוא מעל כל הגוף הוא בצורת אות **י'**, ולמטה ממנו הגוף עם שתי הידים מצד ימין לשמאל הם בצורת שאר ג' האותיות, ה' אצבעות יד ימין אות **ה'** ראשונה, הגוף הישר בצורת אות **ו'**, ה' אצבעות שמאל **ה'** שניה, הרי שרמוז בו השם הוי"ה ביושר.

אולם כאשר האדם מניח את ראשו שהוא בצורת אות **י'** בין ברכיו למטה מן הגוף ושתי הידים, הרי שהצירוף הוא **הוה"י** דהיינו ה' אצבעות של יד ימין **ה'** ראשונה, צורת הגוף אות **ו'**, ה' אצבעות של יד שמאל **ה'** שניה, ואחר כך למטה מהם הוא הראש שבין הברכים בצורת אות **י'**, נמצא כי פעולת הנחת הראש בין הברכיים רומז על הצירוף ההפוך **הוה"י** שהוא צירוף של דין.

הנה כי כן זהו שעשה רבי חנינא בן דוסא בחכמתו שהניח ראשו בין ברכיו, כדי לרמז בכך על תוקף הדין השולט על החולה בהתגלות השם בצירוף ההפוך **הוה"י**, ואז באותו מעמד של הראש בין הברכיים הרומז על הצירוף של דין: **"ביקש עליו רחמים"** - **"עליו"** דייקא, על הצירוף של דין ביקש שיתהפך לרחמים, וכשהוציא את ראשו מבין ברכיו והחזירו למקומו למעלה מגופו, עשה בכך פועל דמיון למטה, שגם למעלה יתהפך הצירוף של דין לצירוף של רחמים, ועל ידי זה נמתק הדין וחיה בנו של רבי יוחנן בן זכאי.

מעתה יאירו עינינו להבין דברי הגר"א, שמבאר ההגדרה של רבי יוחנן בן זכאי כי רבי חנינא בן דוסא: **"דומה כעבד לפני המלך"** - **"והעבד הוא העוסק תמיד ביחודים ובתפילות"**. לפי האמור הכוונה בזה כי תפלתן של צדיקים שנמשלה לעתר, יש לה כח מיוחד להפוך מדת הדין למדת הרחמים, לכן היה בכוחו של רבי חנינא בן דוסא להתפלל ביחודים, על ידי שהניח ראשו בין ברכיו בכוונת היחוד, לעשות פועל דמיון להפוך הצירוף של דין לצירוף של רחמים.

"ה' יסעדנו על ערש דוי" להחזיר הצירוף של השם הוי"ה ביושר

יומתק להבין בזה תפלתו של דוד המלך על החולה: **"ה' יסעדנו על ערש דוי כל משכבו הפכת בחליו"**. ויש לומר הביאור בזה, כי היות שעל החולה שורה הדין מהצירוף של השם **הוי"ה** שנהפך לדין, לכן התפלל דוד המלך: **"הוי"ה יסעדנו על ערש דוי"**, שהקב"ה יסעד את החולה בצירוף של השם **הוי"ה** ביושר כדי לרפא אותו, **"כל משכבו הפכת בחליו"**, שיהפוך את השם **הוי"ה** מצירוף של דין לצירוף של רחמים ביושר.

מעתה זכינו לביאור חדש בדברי חכמינו ז"ל: **"ששכינה למעלה מראשותיו של חולה, שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי"**, ולפי האמור למדו כן ממה שכתוב: **"הוי"ה יסעדנו על ערש דוי"**, שהביאור על כך הוא, שהקב"ה מחזיר את השם **הוי"ה** מצירוף של דין לצירוף של רחמים, ולכן השכינה עומדת דוקא למעלה מראשו של חולה שהוא כנגד האות **י'**, כדי להאיר משם את הצירוף של השם **הוי"ה** בכל הגוף ביושר שתחילתו באות **י'**.

יומתק לבאר בזה מאמר הגמרא (ברכות יב.): **"אמר רבה בר חיננא סבא משמיה דרב, המתפלל כשהוא כורע, כורע בברוך וכשהוא זוקף זוקף בשם, אמר שמואל מאי טעמא דרב דכתיב** (תהלים קמו-ח) **ה' זוקף כפופים"**. ופירש רש"י: **"כורע בברוך וזוקף את עצמו כשהוא מזכיר את השם"**. ונפסק להלכה בשלחן ערוך (או"ח סימן קיג ס"ז).

ויש לבאר הטעם שצריך לכרוע בברוך ולזקוף בשעת הזכרת השם **הוי"ה**, כדי לעשות בכך פועל דמיון להפוך הצירוף של דין לצירוף של רחמים, לכן לפני הזכרת השם הוא כורע וכופף את ראשו כלפי מטה לבין הברכיים, כדי לרמז על השם בהיפוך אתוון שהוא צירוף של דין, ואחר כך בשעת הזכרת השם הוא זוקף כדי לרמז על הצירוף של השם ביושר, וכשעושה פועל דמיון להחזיר הצירוף ביושר הוא מזכיר בכוונתו את השם ביושר [כי אף שאומר **אדנ"י** צריך לכוון בשם **הוי"ה**], וזהו שמביא ראיה מהפסוק: **"ה' זוקף כפופים"**, כי השם הוי"ה ביושר ממתיק וזוקף כפופים, שהם רמז על הדין השולט בצירוף השם בהיפוך אתוון והקב"ה זוקף אותם לשם **הוי"ה** ביושר.

היוצא לנו מכל האמור, שהרפואה האמיתית לכל המחלות היא על ידי עסק התורה שיצאה מהחכמה העליונה שהיא אות **יו"ד**, ועל ידי זה יקומו כל חולי ישראל השוכבים על **ער"ש דו"י** שיתהפך לצירוף **יו"ד עש"ר**, ובזכות עסק התורה תתקיים בנו הבטחת חכמינו ז"ל: **"חש בכל גופו יעסוק בתורה, שנאמר ולכל בשרו מרפא"**, ונזכה גם כן לאריכות ימים ושפע רב טוב כהבטחת שלמה המלך ע"ה: **"אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד"**.

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו - לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

להורדת המאמרים shvilei.com
לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com